

Gallina Réka Csenge¹

Joghallgatók jogtudata, avagy egy negyedéves joghallgató rövid kutatása jogszociológiából

1. Témaválasztás indokoltsága

A kutatási témát a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán folytatott tanulmányaim 4. évében jogszociológia tantárgy keretein belül választottam. Meg kell vallanom, elsősre nem voltam birtokában megfelelő háttérismeretnek a témához tartozó szakmai anyag mennyiségével kapcsolatban. A véleményem az volt, hogy alig fogok találni korábbi tanulmányokat ezen a területen. Tévedtem. A *Joghallgatók jogtudata* kutatási témában a létező összes jogot tanító magyar egyetemen folytak már jogtudat kutatások és születtek publikációk. Az általam is fellelt anyagokból az is kiderül, hogy a kutatók különböző motivációkból fogtak neki a téma kidolgozásának. Például: „A félévi aláírás feltétele egy projekt megvalósítása, ennek a projektnek az lesz a címe, hogy...”². Ez lehet az egyik véglet, *a muszáj volt* kutatás, amelyből többet is elérhető elsősorban elektronikus formában. A másik, igen sok szakmai anyagot feldolgozó kutatási munkák tára a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontjának Jogtudományi Intézete munkái, ahol legutóbb 2020. szeptember 24. én volt műhelybeszélgetés *A jogtudat és jogi kultúra kutatásának perspektívái* téma címmel, az MTA TK Jogtudományi Intézet Interdiszciplináris Jogi Kutatások Csoportja rendezésében, az OTKA FK 125520 projektjének keretében.

2. Kitekintés

Az MTA-ról érdekesség, hogy 2018-ban 10,6 milliárd Ft, 2017-ben 16,188 milliárd Ft volt a költségvetési kerete. Köztisztviselői tagjainak száma 14 375 fő, Doktori címmel rendelkező tagja 2 753 fő. Az általam tanulmányozott kutatásokat több hónapig készítették MTA kutatók, egyetemi tanárok vagy több fős csoportokban minimum 3-4 fős csapatok. Nekem nem állt rendelkezésemre sem jelentős anyagi sem szervezeti háttér és az általam megszerkesztett kérdőívet az évfolyamomból csak csekély létszámú kisebbség küldte vissza. Ennek ellenére az alábbiakban mutatom be a terület igen széles körű kutatásait áttanulmányozva az általam leszűrt konklúziót.

3. A tanulmány célja: a joghallgatók jogtudatának feltérképezése

A tanulmányom célja a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán 2020. évben 4. évfolyamon tanuló joghallgatók egyéni jogtudat fejlődésének vizsgálata az egyetemi tanulmányaik alatt. A témával kapcsolatban két kutatási anyagot tanulmányoztam át részletesen, amelyek *Gajduschek György: Empirikus jogtudat kutatás Magyarországon 1990 után* című tanulmánya és *Visegrády Antal - Schadt Mária: Egyetemi hallgatók jogtudata, jogismerete* c. publikációi.

1 Joghallgató, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

2 Szerkesztette: BENCZE MÁTYÁS – VINNAI EDINA A kötet szerzői: BADÓ ATTILA – BENCZE MÁTYÁS – ELEK BALÁZS – NAGY ZSOLT – VINNAI EDINA: Jogszociológiai előadások egyetemi jegyzet. Jogismeret, jogi attitűd, jogtudat, Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012.

Az elmúlt évtizedben ezek mellett számos kutatás megjelent a témában, melyeket szívből ajánlok a tanulmányom olvasói számára.³

Gajdusчек György részletesen bemutatja a Magyarországon megjelent 1990 utáni jogtudat kutatások kutatási anyagainak túlnyomó részét, és a kutatások eredményeit. Bár véleménye szerint is Visegrády Antal jogtudat kutatásai a leghangsúlyosabbak, „s egyébként is a talán legnagyobb hatású, legáltalánosabban ismert és hivatkozott jogtudat kutatás a rendszerváltás utáni időszakból.”⁴, Visegrády a Janus Pannonius Tudományegyetemen a hallgatók között öt karon, jogi-, orvosi-, közgazdasági-, műszaki-, bölcsész-karokon 100-100, összesen 500 hallgatóval készített kérdőíves kutatást. Ez elég reprezentatív információmennyiségből összeállított anyag, ezért figyelemreméltóak az eredményei. Visegrády az Állam és Jogtudományi Karon tanulók esetében a jövő foglalkozásuk miatt evidensnek vette a jogtudat magas szintjét. Visegrády szerint: „Ha az emberek alapvető létfeltételeit befolyásoló intézmények, vagy tágabb környezetük olyan referenciacsoportot jelentő egyéneknek keresztül működnek, akik tisztában vannak jogaikkal, akkor a jog hatékonysága a társadalom rendezettségét, kiszámíthatóságát is eredményezheti, máskülönben a deviáns magatartások megnövekedésével, bizonytalansággal számolhatunk.”⁵

A kutatás vizsgálta, hogy a joghallgatók milyen forrásból szerzik be a joggal kapcsolatos ismereteiket, miként értékelik a jogismeret fontosságát, majd több jogterület jogintézményivel kapcsolatban próbálták tesztelni, hogy a hallgatók mennyire ismerik azokat. A kérdések kiterjedtek a halálbüntetés, magán és köztulajdon terhére elkövetett bűncselekmények, a család, a házasság előtti vagyoni jogi szerződés, az örökösödés és az eutanázia területeire. Visegrády bemutatja az eredményeket, és levonja a következtetéseket.

Gajdusчек György Visegrády munkájának elismerése mellett hosszasan ekézi a tanulmányt, fejtegetve, hogy milye hibák jelennek meg az anyag kidolgozásában, például: „Elkerülhetetlen azonban néhány kritikai megjegyzést megfogalmazni a vizsgálattal kapcsolatban, egyfelől a publikáció kimagasló tudományos hatása miatt, másfelől pedig azért mert eklatánsan jeleníti meg a hazai jogszociológiai kutatások néhány jellemző módszertani problémáját. Sajnos meglehetősen keveset tudunk meg a mintavétel módjáról és az adatfelvétel lebonyolításáról: hogyan történt a 100 hallgató kiválasztása; mennyire reprezentatív a minta, miként jelennek meg bennük az egyes évfolyamok, stb.; milyen körülmények között történt a kérdőív kitöltése órán (megkapták és vissza kellett vinni?), stb. Ezek olyan adatok, amelyek nélkül egyetlen komoly társadalomtudományi folyóirat sem közölne egy hasonló tartalmú

3. VISEGRÁDY ANTAL – SCHADT MÁRIA: A pécsi egyetemi hallgatók jogtudatának néhány vonása. Pécsi Tudományegyetem Felsőoktatási Szemle. 1985. 12.sz.

FÓNAI MIHÁLY: Joghallgatók honnan jönnek és hová tartanak? Debrecen, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2014.

NAGY ZSOLT: A jogi oktatás fejlődése és aktuális kérdése. Szeged, Pólay Alapítvány, 2007.

NAGY ZSOLT: Metszetek a jogásztársadalomból. Szeged, Pólay Alapítvány, 2012.

BADÓ ATTILA – FELEKY GÁBOR – LŐRINCZI JÁNOS – PATYI ZSÓFIA: Összehasonlító Motivációs vizsgálat a szegedi joghallgatók körében. Magyar Tudományos Akadémia / Hungarian Academy of Sciences Budapest 2017

DR. KELEMEN LÁSZLÓ: Joghallgatók a jogról, Szociálpszichológiai kutatás. Sprinter Kiadói Csoport.

DR. KELEMEN LÁSZLÓ – HOLLÁN MIKLÓS: Joghallgatók a jogról II., Szociálpszichológiai kutatás, Dialóg Campus Kiadó Budapest–Pécs © Dialóg Campus Kiadó, 2013

BADÓ ATTILA – BENCZE MÁTYÁS – ELEK BALÁZS – NAGY ZSOLT: Jogszociológiai előadások egyetemi jegyzet. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012.

VISEGRÁDY ANTAL: Jogi kultúra, jogelmélet, joggyakorlat. Aula Kiadó, Budapest, 2003.

H. SZILÁGYI ISTVÁN habilitált egyetemi docens: A jogtudat-kutatások elméleti kérdései. (PPKE JÁK) Iustum Aequum Salutare XIII. 2017. 1.

4. GAJDUSЧEK GYÖRGY: Empirikus jogtudat kutatások Magyarországon 1990 után. (2018) In: Jogtudat-kutatások Magyarországon 1967-2017. Pázmány Press, Budapest, pp. 63-94. ISBN 9789633083260 10. oldal

5. VISEGRÁDY ANTAL – SCHADT MÁRIA: Egyetemi hallgatók jogtudata. Jogelméleti Szemle, 2000/1

cikket; hiszen az alapvető tudományos elvárásnak nem felel meg: az adatfelvétel nem rekonstruálható, nem ismételhető meg.”⁶

Ennek ellenére én is a kutatási anyagomban a Visegrády által feldolgozott minta alapján állítottam össze egy – bár valóban abszolút szubjektíven szelektált – részterületet a témából.

Nem rendelkezem kellő gyakorlattal az empirikus kutatások területén, ezért az elődeim nyomdokait követve kérdőíves vizsgálattal végeztem el az anyaggyűjtést. Egy általam szerkesztett kérdéssort küldtem meg évfolyamtársaimnak. A visszaküldött, kitöltött és értékelhető dokumentumok táblázatait elemezve vontam le *A kutatási eredmények* fejezetben részletezett következtetéseket.

4. A kutatás módszertana

A kutatás körülményeivel kapcsolatban meg kell említeni, hogy hogyan sikerült ezt a kutatási tevékenységet véghez vinni, hogyan is gyűjtöttem be az anyagot, amelyből a tanulmány a továbbiakban szólni fog. A tesztkérdések, illetve a későbbi esszékérdések összeállításánál figyelemmel voltam a korábban említett empirikus tanulmányokra, ezek alapján állítottam össze olyan kérdéseket, amelyek természetesen engem is érdekelnek, és úgy gondoltam, hogy az olvasót is érdekelhetik, legyen ő egyetemi oktatónk, vagy pedig joghallgató társam. Ahogy olvastam a különböző empirikus kutatásokat arra gondoltam, hogy én is szeretnék egy hasonló kutatást végezni, így született meg a tanulmányom további részében ismertetett kutatás. A tesztkérdések általános szemszögből világítanak rá egy-egy problémára, témakörre, míg az esszékérdések, kifejtős kérdések egy-egy jogágban megjelenő konkrét kérdésre irányultak, így vehetjük például a halálbüntetés, vagy eutanázia kérdését. Ezen kérdéskörök, problémakörök jogi tanulmányaim során nekem is felkeltették az érdeklődésemet, vagy erősítették a már meglévő érdeklődésemet a téma iránt, ezért kíváncsi voltam hogyan vélekednek ezen kérdésekről joghallgató társaim és nem joghallgató ismerőseim egyaránt.

A családon belüli erőszak témáját azért vettem bele a tanulmányomba, mert a koronavírus-helyzetben nagymértékben megnövekedett, illetve felerősödött a családon belül elkövetett bűncselekmények száma, és fontosnak tartottam ezt beemlíteni a kutatásba, illetve közel áll hozzám ez a téma, hiszen ebben írom az évfolyamdolgozatomat. Ugyan én a kutatásomat még a jelenléti oktatás idején végeztem, mégis az online módszerekhez nyúltam, nem papír alapon kérdeztem társaimat, hiszen a digitalizáció előrehaladtával úgy gondolom, egyszerűbb így elvégezni a kutatást, ugyanakkor ennek hátulütője, hogy nem feltétlen küldik vissza a válaszokat. Ahogy a későbbiekben írom, én is azzal szembesültem, hogy nagymértékű passzivitás uralkodik az embereknél bárminemű kérdőív kitöltése esetén, hiszen az esszékérdések kitöltése hosszabb időt vesz igénybe. Ugyanakkor fontosnak tartom ezek megválaszolását, hiszen ezek olyan témák, amelyek a mindennapjainkban szembe jöhetnek velünk, véleményem szerint el kell gondolkodnunk ezekről a kérdésekről. Továbbá azért is döntöttem az online módon történő kutatás mellett, mert ilyen esetekben nem vesznek el a kérdéssorok, nincs probléma a válaszok kiolvashatóságával, és persze a környezetvédelmi szempont sem utolsó. Felkerestem az évfolyamot, és azok a hallgatótársaim voltak aktívak, akik hozzám közelebb állnak, barátságot ápolok velük, de ez véleményem szerint várható volt, aki egy ilyenfajta kutatást készít, számíthat a passzivitásra, és arra, hogy segítséget a hozzá közel álló személyektől kap majd. Az, hogy hallgatótársaim mennyire voltak aktívak, illetve passzívak az eredményekben látható lesz, ezért nem is szaporítanám tovább a szót, nézzük az eredményeket.

6. GAJDUSCHEK GYÖRGY: Empirikus jogtudat kutatások Magyarországon 1990 után. (2018) In: Jogtudat-kutatások Magyarországon 1967-2017. Pázmány Press, Budapest, pp. 63-94. ISBN 9789633083260 10. oldal

5. A kutatási eredmények

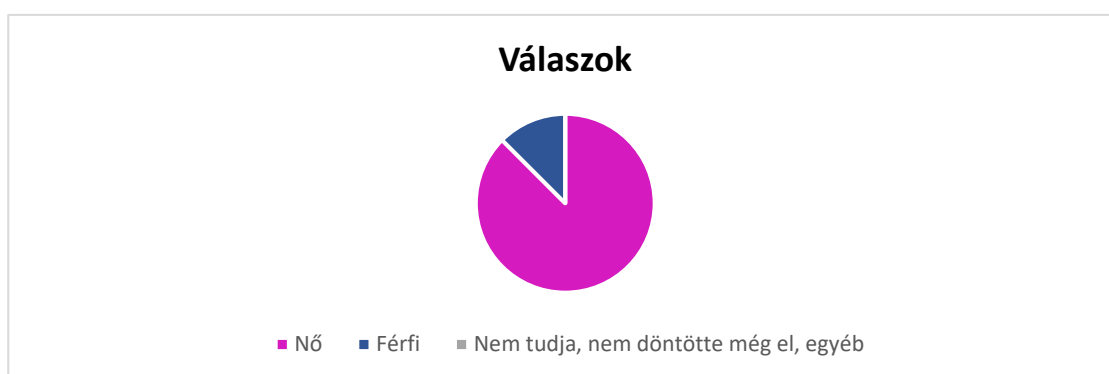
5.1 Teszt kérdések értékelése

A legelső megállapításom rögtön az visszacsatolva az előzőekben leírtakra, hogy a csoportom tagjai nem igazán fogékonyak a társaik kutatási területe, tudományos munkája iránt. A szociális érzékenységük nem irányul a jogszociológia felé. Ennek az alátámasztására az első tábla az alábbi:

1. táblázat: Nemre vonatkozó információ

(Jelöld X-el)

Nő	7
Férfi	1
Nem tudja, nem döntötte még el, egyéb	0
Összesen	8

A nemre vonatkozó adatokból csak az derül ki, hogy a tesztet kitöltők között hogyan oszlik meg a nemek aránya, az évfolyamra járók nemi megoszlása ettől eltérhet. Személyes tapasztalatom, hogy jelentősen többen vannak a nők a jogi karon, mint a férfiak és ez az arány az évfolyamok emelkedésével arányosan nő. A mi évfolyamunkban (a Pénzügyi jog II. előadást alapul véve) a 124 hallgatóból csupán 48 férfi hallgató van. A jogismeret a jogtudat egyik eleme, melynek fejlesztése tapasztalatom szerint rendkívül időigényes és folyamatos ismeretbővítést igényel.

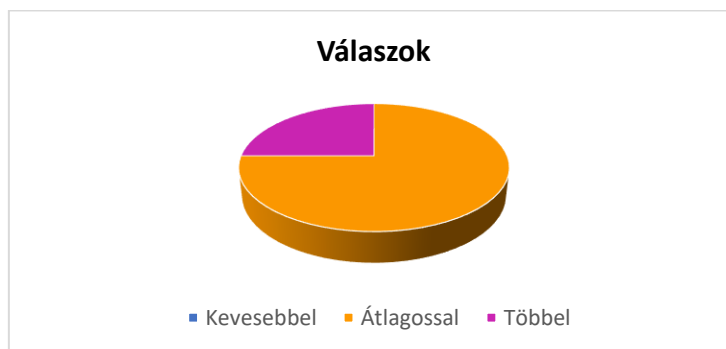
A kitöltők létszámára vonatkozó adatokból, mivel 94 fő jár az évfolyamra (jogszociológia tárgyból) és ebből 8,51% hallgató töltötte ki a tesztet, azt a következtetést vontam le, hogy a jogismereti kutatások, illetve a csoporttársi jogismereti kutatások iránt csekély az érdeklődés az évfolyamon. Az eredmények értékelésénél azonban nagyon fontos tény, hogy a visszaérkezett adatlapok mind értékelhetők voltak. A kitöltők átlag életkora 21 év. Nincs köztük házasságban élő, mind gyermektelenek, hárman párkapcsolatban élőként nyilatkoztak magukról.

Pszichológiai szempontból érdekes, hogy a kitöltők közül 7 főnek van kisállata (5 kutyás és 2 macskás). Az empatikus képességet állítólag fejleszti a kisállattartás vagy gondoskodás más élőlényről. A válaszadók közül 7 fő kedveli a csoporttársait, tanárait és a jelenleg tanult jogi területet a tanulmányaiban. Egy fő nem kedveli a csoporttársait és néha kedveli a tanárait, de a jelenleg tanult jogi területet ő is kedveli. A motiváltság szempontjából fontos, hogy olyan területen tanuljon vagy dolgozzon az egyén, amit kedvel.

2. táblázat: A szakra jelentkezéskor a kortársaid között mennyi jogismerettel rendelkeztl?

(Jelöld X-el)

Kevesebbel	0
Átlagossal	6
Többel	2

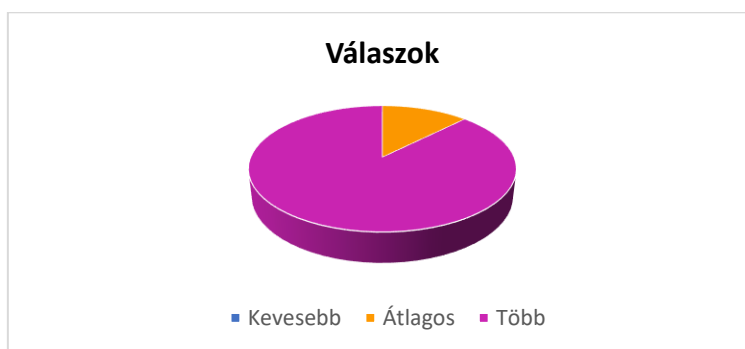

A válaszadók többsége, véleményük szerint egyértelműen rendelkezett általános jogismereti tudással már a jogi területre jelentkezésüket megelőzően is. Az átlagnál több jogismerettel rendelkező két fő úgy gondolja, hogy a jogismereti tudása már a jelentkezést megelőzően is meghaladta az átlagos jogismerettel rendelkezők jogi tudását. A jelentkezéskor átlag feletti jogismerettel rendelkezők a válaszadók 25%-át teszik ki.

3. táblázat: A jelenlegi jogismereted milyen a kortársaidhoz viszonyítva?

(Jelöld X-el)

Kevesebb	0
Átlagos	1
Több	7

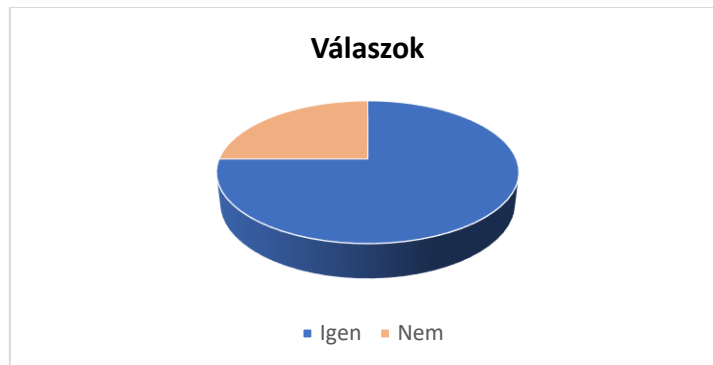

A válaszokból az szűrhető le, hogy a tanulmányok során a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán a joghallgatók meggyőződése, hogy a 4. évfolyamra a jogismereti tudásuk jelentősen meghaladja a kortársaik jogismeretét. Ezt, mint korábban említettem Visegrády is evidensnek vette a Janus Pannonius Tudományegyetemen lefolytatott korábbi kutatása kapcsán.

4. táblázat: A környezeted (család, barátok, ismerősök) jogismerete változott-e a tanulmányaid megkezdése óta?

(Jelöld X-el)

Igen	6
Nem	2

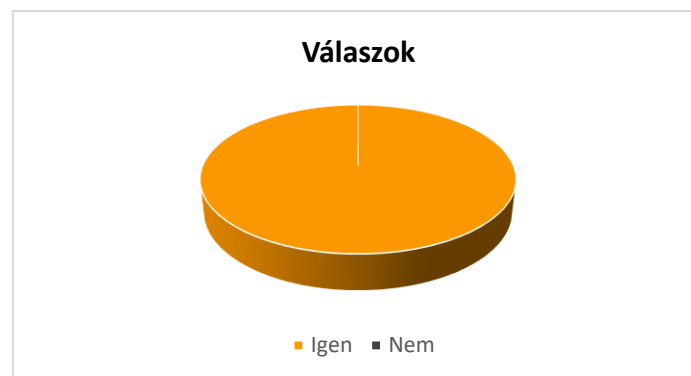

A tanulmány kérdése arra irányult, hogy a válaszadók véleménye szerint az ő általuk választott szakmai területen megszerzett tudás befolyásolhatta-e a környezetükben élők és velük kapcsolatban állók tudását ezen a területen. A válaszokból az szűrhető le, hogy a többségük hiszi, hogy a környezetük jogismeretét is befolyásolja az elmúlt 4 évben az általuk elsajátított tudományterületen megszerzett tudás. Ezt a válaszadók 25%-a gondolja így.

5. táblázat: Ha az előző kérdésre igennel válaszoltál, akkor ítéld meg, hogy nőtt vagy csökkent a jogismeretük!

(Jelöld X-el)

Nőtt	6
Csökken	0

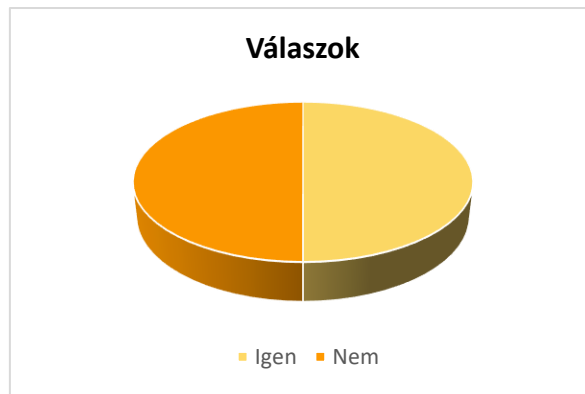

Ez a válasz egyértelműen azt mutatja, hogy a joghallgatók jogismereti tudásának bővülése pozitívan befolyásolja a környezetük jogismeretét is. A válaszadók 100%-a gondolja így. Arra is rávilágít az eredmény, hogy a válaszadó joghallgatók többsége próbálja továbbadni a megismert tudást valamilyen formában a körülöttük élők számára.

6. táblázat: Hasznosítottad-e már eddigi tanulmányaid ismereteit a magánéletben?

(Jelöld X-el)

Igen	4
Nem	4

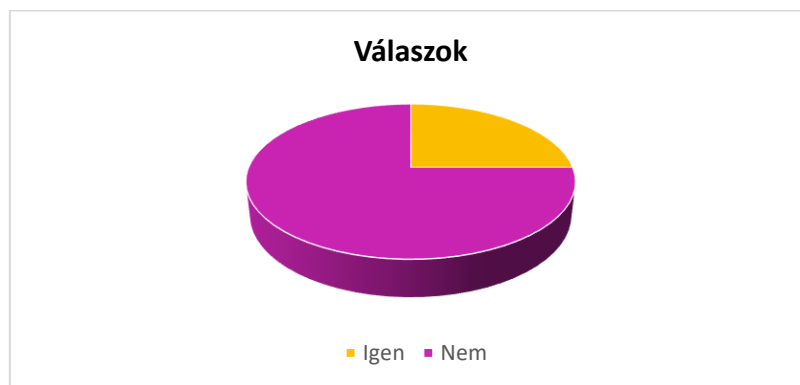

A válaszadók 50%-a már hasznosította az egyetemen a tanulmányai során megszerzett ismereteket a civil életben. Ezt mindenképpen pozitív eredmény és további kérdéseket vet fel, de ennek a tanulmánynak a keretében nincs több információ a terület kifejtésére.

7. táblázat: Véleményed szerint a tanulmányaid (hallgatói jogviszony) elvégzését követően elegendő jogismerettel rendelkezel-e bármely jogi pályán a munkavállaláshoz?

(Jelöld X-el)

Igen	6
Nem	2

A kérdésre adott válaszokból az derül ki, hogy a válaszadók többsége elegendőnek tartja az egyetemi tanulmányaival megszerzett tudást ahhoz, hogy bármely jogi területen elhelyezkedjen a tanulmányait követően és el tudja látni feladatait a majdani munkahelyén. A válaszadók 75%-a gondolja így.

A majdani tanulmányok befejezését követően a hallgatók az alábbi válaszokat adták a pályorientációs kérdésekre:

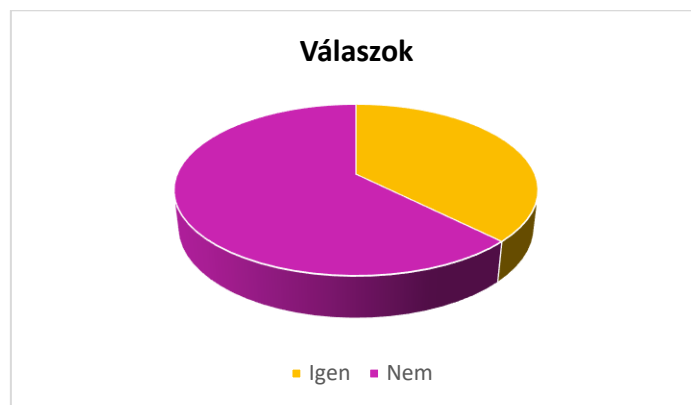
8. táblázat: Melyik jogász pályát választanád?

Bíró	25 %
Ügyész	0
Ügyvéd	40 %
Vállalati jogtanácsos	0
Közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogász	15 %
Közjegyző	15 %

9. táblázat: A tanulmányok befejezését követően (hallgatói jogviszony) folytatnál-e további tanulmányokat ezen a területen?

(Jelöld X-el)

Igen	3
Nem	5

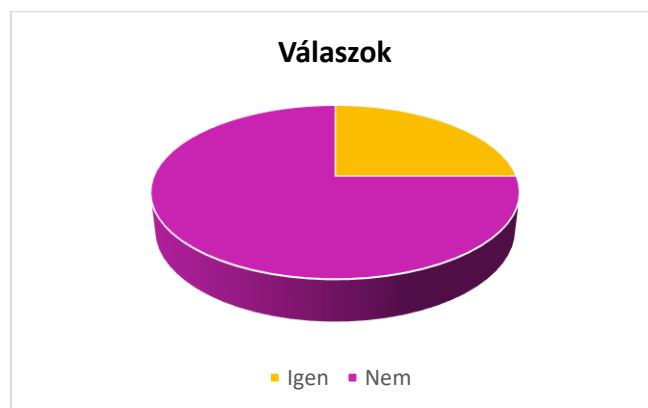

A kérdésre válaszolók 37,5%-a gondolja úgy, hogy az 5 éves jogi tanulmányok után, melyet a szakvizsgára felkészülési idő követ és azt követően szakvizsgával zárul, mégis szerezne további ismereteket jogi területen.

10. táblázat: A tanulmányaid befejezését követően (hallgatói jogviszony) folytatnál-e további tanulmányokat más területen?

(Jelöld X-el)

Igen	2
Nem	6

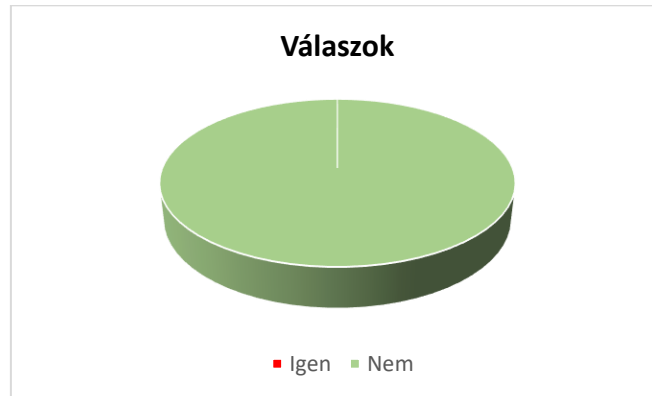

A válaszadók 25%-a a jogi tanulmányai befejezését követően folytatna további tanulmányokat más területen. A többség azonban nem tanulna mást, tehát feltételezhető, hogy a jogi pályán kíván elhelyezkedni.

11. táblázat: Véleményed szerint a te szakválasztásod befolyásolja-e a környezetekben élőket, hogy ugyanezt a területet válasszák a továbbtanuláshoz?

(Jelöld X-el)

Igen	0
Nem	8

Ezek a válaszok azt támasztják alá, hogy a válaszadók környezetében élő továbbtanulni szándékozó egyéneknek határozott elképzeléseik vannak a továbbtanulásuk területét illetően és nem befolyásolja őket mások szakmai elhivatottsága.

Mindazonáltal a válaszokból az is eldőlt, hogy a következő kérdésnek, mely szerint: „Ha az előző kérdésre igennel válaszoltál, ítéld meg, hogy pozitív vagy negatív irányban!” jelen tanulmány keretei között nincs relevanciája, ezért nem is került kiértékelésre.

5. 2 Esszé-kérdések értékelése

A kutatásom második részében esszé-kérdéseket tettem fel két fókusz-csoportnak. Az egyik csoport a hallgatótársaim (7. féléves joghallgatók) 2 fő, a másik csoport ugyenezen korosztály, de nem folytatnak, folytattak jogi tanulmányokat és nincs közvetlen szakmai kapcsolatuk jogással vagy joghallgatóval 2 fő.

Tanulmányomban a joghallgatók véleményét emeltem ki, a nem joghallgatók véleményét összehasonlításként emeltem ki, azokban a témákban, ahol markáns eltérést tapasztaltam.

5.2.1. Halálbüntetés

Mindkét fókuszcsoporthoz minden tagja tudta, hogy nincs halálbüntetés szankció a magyar jogrendszerben. Minden válaszadó úgy tudja, hogy van még olyan ország, ahol van halálbüntetés, de kiszabása és alkalmazása egyre inkább csökkenő számban fordul elő.

A halálraítéltekkel, akikről később kiderül, hogy ártatlanul ítélték el őket (ártatlanul halálraítéltek) kapcsolatban a joghallgatók véleménye alapvetően az igazságszolgáltatás felelősségére irányul:

„A jogalkalmazó is ember és mivel ember, így ugyanúgy tévedhet, mint bármilyen más foglalkozást végző személy. Hatalmas a felelőssége és ha helytelen döntést hoz és ez utóbb kiderül, akkor ezzel a tudattal neki kell a hátralévő életében szembe néznie, ami véleményem szerint elképzelhetően nehéz feladat.”

„Ez az ország igazságszolgáltatási rendszerét minősíti. Sokan a hibát, tévedést nem ismerik el.”

A joghallgatók egyértelműen magukra vették a kérdést és próbálták magyarázni az előfordulás okát. A nem joghallgatók ezzel szemben a nagy számok törvényére hivatkozva természetesnek vették, hogy ez is „előfordul” és nem próbáltak magyarázatot keresni.

5.2.2. Gyermekbántalmazás, családon belüli erőszak

A gyermekbántalmazókkal és a családon belüli erőszaktevőkkel szembeni szankcionálásra vonatkozó kérdéseknél a joghallgatók bizonyultak humánusabbnak, de felmerült ebben a kérdésben a halálbüntetés alkalmazásának indokoltsága.

„Velük szemben sem alkalmaznék halálbüntetést, de Tész-t igen. Sokan úgy gondolják és véleményem szerint is megállja a helyét az a gondolat, hogy az elkövető számára sokkal nagyobb büntetés a halálnál az a tudat, hogy életét a börtönben kell leélnie és minél tovább él ez annál hosszabb idő. szerintem nincs olyan bűncselekmény, amelynek elkövetése miatt méltányos lenne halálbüntetést kiszabni.”

„Halálbüntetésre ítélném a súlyos, akár fizikai és/vagy lelki maradandó károsodásokat okozókat. Pl.: kínzás, csonkítás, emberölés, gyermekmoleztálás, erőszak elkövetése esetén.”

5.2.3. Család

A válaszadók mindegyikének véleménye szerint a magyar jog nagy hangsúlyt fordít a család fontosságára, védelmére, de lehet tovább fejleszteni:

„Szerintem a hazai jogforrási rendszer kiemelten hangsúlyozza a család fontosságát és azt, hogy ez egy olyan magasabb érték, amelyet az állam a rendelkezésre álló eszközeivel védelmez.”

„Jól. Szabályozzák a családok védelmét, de nem kellő mértékben.”

A családon belüli erőszakról a joghallgatók véleménye, hogy a szankciókat az erőszak mértékétől függően kellene differenciálni, de alapvetően a családon belüli erőszak minden körülmények között elfogadhatatlan. Senki nem köteles eltérni, hogy akár fizikálisan, akár pszichésen bántalmazzák, főleg nem azok a személyek, akik az egyén saját érzelmi közösségébe, mint családjába tartoznak. Az elvárt minimum szankció a végrehajtandó szabadságvesztés.

A válaszadók véleménye szerint, függetlenül a tanulmányaiktól és a nemüktől, a családon belüli erőszak elkövetői nagyobb számban a férfiak. Elsősorban a fizikai erőszak elkövetői között vélik nagyobb számban a férfiakat az agresszió és a fizikai erőfölény miatt. A nőket inkább a „verbális bántalmazás” elkövetőiként említik, de itt is kisebb számban.

A családon belüli erőszak csökkentésére az alábbi javaslatokat tették a joghallgatók:

„Ha ez miatt veszik el a gyermeket a szülőktől, akkor már sajnós az erőszak megtörtént. Cél az lenne, hogy magát az erőszakos cselekményt akadályozza meg a család (a problémák korai felismerésekor akár szakember segítségével).

Nyilván, ha egy gyermek folyamatos bántalmazások áldozata, véleményem szerint is el kell venni a szülőktől”

„Ha lenne rá a felek részéről hajlandóság, akkor megfelelő terápiával, szerintem a megfelelő kommunikációval egyes ilyen helyzetek kiküszöbölhetőek lennének. A gyermek családból való kiszakítása pedig mindig a konkrét szituációtól függ, a gyermek mindenek felett álló érdekét kell szem előtt tartani, hogy melyik az, ami jobban az ő érdekét és fejlődését szolgálja.”

A családon belüli erőszakról karanténhelyzetben a joghallgatóknak egyöntetűen az volt a véleménye, hogy bizonyosan drasztikus növekedést eredményezett, ezen álláspontjukat egyaránt a sajtóban, és különféle kerekasztal-beszélgetéseken elhangzottakra alapozták. Szerintük ezen típusú bűncselekmények száma megemelkedett, amit pont az összeczártság, a gyakoribb viták, összetűzések okoztak.

5.2.4. Házasság előtti vagyoni szerződés

A joghallgatók válaszaikban indokoltnak tartják a szerződés alkalmazását és javasolják is megkötését. Előrelátásként és biztosítékként értékelik. Morális értelemben vívódott csak egyik válaszadó a helyzeten: *„lehangolónak tartom, mert mikor férjhez megyek életem szerelméhez, ne az legyen a második gondolatom, hogy ha majd elválunk, akkor rendezett legyen az anyagi helyzetem”*.

A vagyoni szerződés saját házasság esetén történő alkalmazására azonban eltérő választ adtak a joghallgatók. Van, aki alkalmazná a saját házassága esetén és van, aki nem. Kérdés nem irányult arra, hogy jelenleg párkapcsolatban él-e bármelyik joghallgató, illetve a válaszokból sem derült ki. Véleményük szerint a szerződés mindenképpen megkönnyítené a házasság felbontását.

5.2.5. Eutanázia

Az eutanáziát a jelenlegi az itthoni szabályozással ellentétben a joghallgatók elfogadják és indokoltnak vélik bizonyos élethelyzetekben. Részletesen ismerik és értelmezik az aktív és passzív eutanázia közötti különbséget. Válaszaikban megfelelő indokoltsággal (az indokokra részletesen kitérnek válaszaikban) elfogadhatónak tartják mindkét formáját.

6. Összegzés

A kérdéssor kidolgozását követően a visszaérkezett kitöltött adatlapok száma miatt kérdéses volt a tanulmány elkészülése is. Ezúton is szeretném megköszönni az adatlapot kitöltő lelkes hallgató társaimnak, mivel nélkülük ez a kutatási anyag nem létezne. A válaszadók nemi megoszlása alapján vontam le a következtetést, hogy a nő nemű hallgató társaimban több a segítőkészség vagy gyorsabban, hatékonyabban tudnak más feladatokat megoldani, mint tanulás, szabadidő kihasználtsága vagy egyéb tevékenységek. Ezt a megállapításomat arra alapozom, hogy ők nagyobb számban töltötték ki és küldték vissza az adatlapokat. A koronkénti elemzésnek nem lett volna relevanciája, mivel egy évfolyamról gyűjtöttem adatokat, és a nemenkénti elemzésnek sem az ismert okok miatt.

A szakmai konklúzió, hogy a joghallgatók jogtudata nagyobb arányban fejlődik a jogi tanulmányok végzése alatt, mint csupán a jogismeretük a megismert tananyagok miatt elvárható lenne. A tanulmányaikkal befolyásolják a környezetükben élőkét és hasznosítani is tudják az elsajátított ismereteket. A pályaválasztásban viszont nem tudják befolyásolni a pályaválasztás előtt álló ismerőseiket. A jogismeret megszerzésében a joghallgatóknak, az 1-3 évfolyamról pozitív véleménye volt. Jónak és hatékornak találták az előadások anyagait. Megfelelőnek értékelték a rendelkezésükre álló szakanyagokat.

A kérdőív alján „*A Teszt kitöltésével kapcsolatos észrevétel, vélemény, (ha szükségesnek érzed) szöveges formában*” rubrikában lehetősége volt a kitöltőknek, hogy szövegesen is kifejthessék a témában az észrevételeiket. Ennek feldolgozása során a kiemelt észrevétel, hogy a Szegei Tudományegyetem Jogi Karának épületében bekövetkezett viharok negatívan befolyásolja 2019 szeptemberétől a hallgatók jogismeretének bővítését. Az épületet lezárták, az előadásokat és a gyakorlati órákat az egyetem különböző épületeiben lehetett látogatni, ami hátrány volt időben is és energiában is. Ezt tetézendő 2020. márciusától a 3. évfolyam második félévének jelentős részét egyéni tanulással kellett elsajátítani, a vizsgákat online teljesíteni. Ez egyértelműen rendkívül negatívan befolyásolta a jogismeret elsajátítását ebben a szemeszterben. A személyes kontaktusok minimumra csökkentek a szakanyagok elsajátítása többnyire egyénileg történik. Ebben a formában nagy kihívást jelentett az anyaggyűjtés, afelkészülés és a beszámolás az elsajátított jogtudásról. A jogi ismeretterjesztés egyetlen formája az internet volt ebben az időszakban. A joghallgatók rengeteg szakirodalmat használnának, melyeknek csak egy része található meg a neten. A könyvtárak, könyvesboltok bezárása, korlátozott nyitvatartása komoly gondot jelentett a felkészülés során. A könyvtárak már újranyitottak és jelenleg látogathatóak az egyetem épületei is. A bevezetett korlátozó intézkedések miatt (létszámkorlát) még mindig fennakadások vannak a jogismeret megszerzésében.

Források

VISEGRÁDY ANTAL – SCHADT MÁRIA: A Pécsi Egyetemi Hallgatók Jogtudatának Néhány Vonása. Pécsi Tudományegyetem Felsőoktatási Szemle. 1985. 12.sz.

GAJDUSCHEK GYÖRGY: Empirikus Jogtudat Kutatások Magyarországon 1990 Után. Jogtudatkutatások Magyarországon 1967-2017. Pázmány Press. Budapest, 2017

Melléklet

A tanulmányban alkalmazott tesztkérdések:

Kiválasztós kérdések

Nemre vonatkozó információ: Nő/Férfi/Nem tudja, nem döntötte még el

A szakra jelentkezéskor a kortársaid között mennyi jogismerettel rendelkeztl?

Kevesebbel/ Átlagossal/ Többel

A jelenlegi jogismereted milyen a kortársaidhoz viszonyítva?

Kevesebbel/ Átlagossal/ Többel

A környezeted (család, barátok, ismerősök) jogismerete változott-e a tanulmányaid megkezdése óta? Igen/ Nem

Ha az előző kérdésre igennel válaszoltál, akkor ítéld meg, hogy nőtt vagy csökkent a jogismeretük! Nőtt/Csökkent

Hasznosítottad-e már eddigi tanulmányaid ismereteit a magánéletben? Igen/ Nem

Véleményed szerint a tanulmányaid (hallgatói jogviszony) elvégzését követően elegendő jogismerettel rendelkezel-e bármely jogi pályán a munkavállaláshoz? Igen/ Nem

Melyik jogászti pályát választanád? Bíró/ Ügyész/ Ügyvéd/ Vállalati jogtanácsos/ Közigazgatásban, államigazgatásban dolgozó jogász/ Közjegyző

A tanulmányai befejezését követően (hallgatói jogviszony) folytatnál-e további tanulmányokat ezen a területen? Igen/ Nem

A tanulmányai befejezését követően (hallgatói jogviszony) folytatnál-e további tanulmányokat más területen? Igen/ Nem

Véleményed szerint a te szakválasztásod befolyásolja-e a környezetedben élőket ugyanezt a területet választani a továbbtanuláshoz? Igen/ Nem

Esszé kérdések:

Halálbüntetés

Szerinted szükséges a halálbüntetés egy jogállamban, és miért?

Magyarországon van halálbüntetés?

Ha nincs, mikor törölték el?

Tudsz olyan országot, ahol még van halálbüntetés?

Mi a véleményed, ha ártatlanul ítélnék valakit halálra?

A gyermekbántalmazókkal, gyermekmolesztálókkal Te mit tennél?

Mit gondolsz a halálbüntetés bevezetéséről a családon belül elkövetett súlyos bűncselekmények esetén? El tudsz képzelni olyan cselekedetet, amit halálbüntetéssel kellene súlytani? Fejtsd ki véleményed.

Család

Szerinted a jog, törvények, hogy ítélik meg a családokat? Pl. kifejezetten jól / jól / rosszul / közömbösen, és fejtsd ki véleményed.

Mit gondolsz a családon belüli erőszakról? Ezt mivel lehetne kiküszöbölni, szankcionálni?

Mit gondolsz a családon belül elkövetett más bűncselekményekről? Pl. kiskorú veszélyeztetése, verbális bántalmazás? Ezt mivel lehetne kiküszöbölni, szankcionálni? Szerinted ezek bizonyos mértékig szükségesek?

Szerinted ezeket a cselekményeket nők, vagy férfiak követik el gyakrabban, és miért?

Mivel lehetne megállítani, vagy csökkenteni a családon belüli erőszakot? Esetleg elvenni ilyen esetben a gyermeket a szülőktől, vagy az túlságosan rossz hatással lenne rá? Fejtsd ki véleményed.

Szerinted a karantén, összezártág milyen hatással volt a családon belül elkövetett bűncselekményekre? Fejtsd ki véleményed. (hosszasan is lehet ☺)

A házasság előtti vagyoni jogi szerződés

Mi a véleményed a házasság előtti vagyoni jogi szerződésről? Pl. kifejezetten jó / jó / rossz / kellemetlen / szükségtelen. Fejtsd ki véleményed.

Mi a véleményed a házassági vagyoni jogi szerződésről?

Mit gondolsz, Te fogsz kötni házassági vagyoni jogi szerződést? Ha igen, miért? Ha nem, miért?

Szerinted ez megkönnyítheti az esetleges házasságfelbontást?

Eutanázia:

Mi a véleményed az eutanáziáról?

Ha valakinek megengedhető lenne az eutanázia, akkor szerinted milyen súlyú állapotnál, milyen betegségnél lehetne?

Tudod mi a különbség a passzív, illetve aktív eutanázia között?

Szerinted a passzív, vagy az aktív eutanázia elfogadható?

Tudsz olyan országot, amely a passzív, illetve az aktív eutanáziát elfogadja?